

Fandens Slot

Udarbejdet og redigeret
af Mogens Ballegaard

Forord:

I 1999 oprettede vi en primitiv teltplads på vor grund som vi kaldte "Fandens Slot" teltplads.

Vi omtalte det i lokalbladet Runestenen, hvilket medførte en del forespørgsler på navnet "Fandens Slot".

Det gav anledning til at "forske" lidt i emnet. Det resultat vi kom frem til er beskrevet herunder.

Det hører med til historien, at A11 er blevet nævnt som stuedrivervej (fra ca. år 0 - 1800-tallet). På strækningen var der en livlig trafik af både lovlydig og mindre lovlydig karakter.

Man vil også se at der til navnet "Fandens Slot" hører historien om en "Varde rakker" benævnt som "Den Gule Rakker" og også bliver kaldet "Gule Fanden" - i hvert fald her på egnen.

Der findes flere forskellige rakkerslægter. Rakkerne i denne omtale er som nævnt "Varde rakkere". Rakkerne har navn efter hvor de kom fra. Man har måske hørt om Kjælle Casper der kom fra Herningegnen og den måske lige så omtalte Mæt Mari Mus der var "Dejbjerg rakker".

Rakkere er ikke det eneste ord for det folkefærd hvis oprindelse der hersker en vis dunkelhed over. Betegnelser som Natmandsfolk, Tatere, Skøjer og Kjæltringe indgik også i repertoireet over betegnelse for dette til tider udstødte folkefærd, som fik lov til at udføre det ringeste arbejde i samfundet.

Jeppé Søe har skrevet en udredning over sin opfattelse af Rakkernes oprindelse.

"Fandens Slot"

På vor grund på Sønderkjærvej 9 i Grønbjerg (Vestjylland) ligger der et 72 m højt geodætisk punkt der på Geodatastyrelsens kort (1:25.000) hedder "Fandens Slot".

Navnet er lidet flatterende og oprindelsen fortaber sig i det uvisse, men der er dog en vis sandsynlighed for at den såkaldte "Gule Rakker" har lagt navn til punktet.

Efterfølgende dukker også navnet "Gule Fanden" op. Men herom senere.

Men hvad er egentlig historien bag dette navn og dette sted?

Lidt Research

Lidt efterforskning skulle finde sted, så hvad kan man andet end gå til matrikeldirektoratet.

Her kan man fortælle, at da man første gang begynder at optegne kort over Danmark med stednavne forekommer navnet "Fandens Slot". Denne optegning kan ses af målbordsblade fra 1842 - 1899.

Denne oplysning fører ikke til ret meget.

(I 2013 havde jeg en korrespondance med en forsker fra "Danmarks Stednavne", der kunne oplyse mig om, at man allerede i

1797 havde stednavnet "Fandens Slot" på et kort over området - se senere.)

Biblioteket

Så bliver biblioteket frekventeret.

Her forespørges både på "Fandens Slot", den "Gule Rakker", "Gule Fanden" og også C.A. Thyregod (se senere).

Resultatet blev bibliografier på C.A. Thyregod, en reference til Hardsyssels Aarbog 1949 - "Fjaldenes Pionerere" - og dermed også til Dansk Folkemindesamling.

Hardsyssels Aarbog

Esbern Jespersen skriver i Hardsyssels Aarbog 1949:

"Ved udparcelleringen i forbindelse med bøndernes overgang til selveje fandt der forud for udskiftningen en syns og taksationsforretning sted. Resultatet blev nedskrevet i en protokol den 5. december 1799 og underskrevet foruden af takstationsmændene også af samtlige beboere. Heri nævnes mange jordparceller ved navn, men også øvrige terrængenstande. Iblandt dem forekommer navne som "Fandens Slot" og "Fandens Huller"."

Herefter følger der noget om sagn fra området og Esbern Jespersen fortsætter.

”Før vi forlader sagnetes verden, må vi mindes en sagnkreds omkring en fordægtig person, der hed ”Gule Fanden”. De sagn, som højskoleeleverne fortæller, således murer Mozart Mortensen (Galtrup), synes at stamme fra Thyregods bog af samme navn. Men også Thyregod har jo kendt sagnet og digtet sin novelle derover. Hvor gammelt det er, ved jeg ikke, men allerede år 1799 kendte man stednavne som Fandens Slot og Fandens Huller. Navnegiveren er jo nok en kærling i gule læder bukser.”

”Den Gule Rakker”

I bogen "Natmandsfolk og Kjæltringe" af H.P. Hansen omtales ”Den Gule Rakker” og man kan læse at Johannes Hansen (1760 - 1821) som ”Den Gule Rakker” hed blev omkring 60 år gammel. I andres udrudninger og fra kirkebøger kan man se at Johannes Hansen var en ”Omløbende Nat-

mandssvend” der fra omkring 1800 havde slået sig ned i Horne sogn ved Varde.

Fra kirkebøgerne ved vi at Johannes Hansen døde i 1821 og er begravet på Skads kirkegård (Nordøst for Esbjerg).

Man kan læse i samme bog af H.P. Hansen at rakkerne i mange tilfælde ikke havde fast ophold, men flakkede rundt hvor der var arbejde at finde eller hvor de kunne regne med at tigge til dagen og vejen.

H.P. Hansen skriver ikke meget om ”Den Gule Rakkers” gøren, laden og færden, men han, der hørte til Varderakkerne, kunne have færdedes i de øde og golde områder i Nr. Omme sogn og langs studevej fra Holstebro over Ribe og videre til grænsen.

Dvs. at den "Gule Rakker" i sine velmagtsdage - omkring 1785 - kunne have turet rundt i Vestjylland og efter fortællinger have holdt til og givet navn til "Fandens Slot" her i Nr. Omme.

Anetavle - og slægtsforskningen

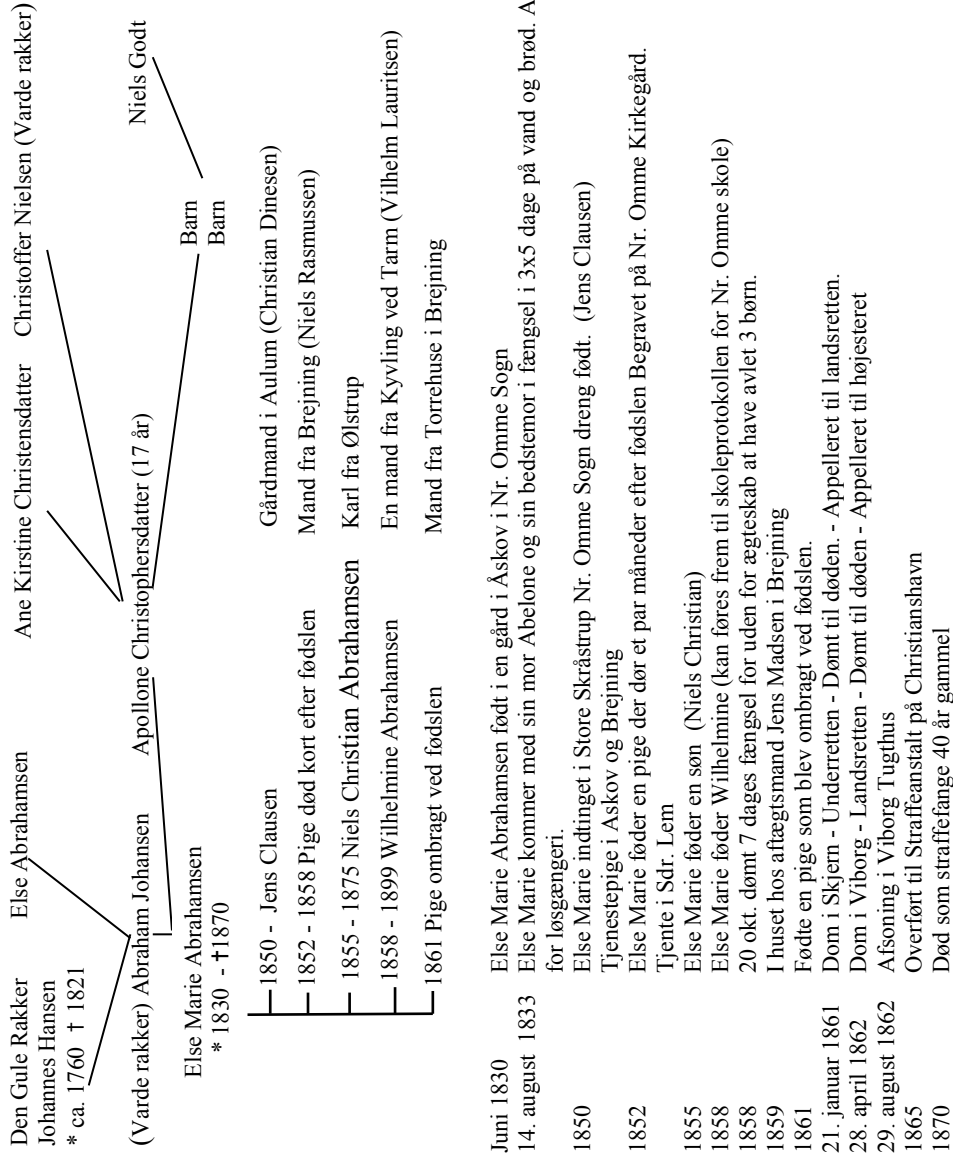
Fra bogen "Natmandsfolk og Kjæltringe" kan man endvidere læse, at ”Den Gule Rakkers” søn, Abraham Johansen, har haft sin gang i Nr. Omme, idet der i et retsprotokollat fra Ringkøbing er nævnt, at Abraham Johansen havde en nøgle på sig, som passede til en ”glarkiste”, der stod hos sognefogeden i Nr. Omme. Ydermere ved vi, at Abraham Johansens datter Else Marie Abrahamsen er født i Nr. Omme sogn.

At de holder til omkring Nr. Omme skyldes sandsynligvis at Else Marie Abrahamsen blev født her i Nr. Omme og var forsørgelses-berettiget af Nr. Omme fattigvæsen, samt at flere af hendes børn blev født i Nr. Omme sogn.

På side 4 og 5 er der en fortegnelse over slægtskabet fra ”Den Gule Rakker” til hans oldebørn Wilhelmine og Niels Christian Abrahamsen og videre til nogle af hans slægtinge i det herrens år 2013.

Mæt Mari Mus af Kjæltringslægt fra Dejbjerg
Tegnet i 1932 af Achton Friis

Johannes Hansen (1760 - 1821) (Den gule rakker)
g.m. Else Abrahamsen ca. (1763 - 1804)

Abraham Johansen (1797 - 1856)
g.m. Abelone Christoffersdatter (1805 - ?)

Else Marie Abrahamsen (1830 - 1870)
Fik fem børn med fem forskellige mænd

Wilhelmine Abrahamsen (1858 - 1899) de fik min. 12 børn
g.m. Jens Andreas Lensberg Pedersen (1858 - 1929)

Med Christian Dinesen, Aulum fik Else Marie sønnen Jens Clausen

Jens Clausen (1850 - 1915) g.m. Abelone Villadsen (1845 - 1908)
De fik 9 børn heraf :

Matilde Kristine Pedersen (1881 - 1964)
g.m. Jens Laurids Jensen Heddaa (1881 - 1959)
Grethe Heddaa (1919 - 1988) g.m. Axel Jensen-Gadegaard
Inger Jensen-Gadegaard

Laura Dusine Pedersen (1894 - 1975)
g.m. Anton Christen Larsen (1895 - 1981)
Jens Hyll (1922 - 2009) g.m. Jytte Bodil Inge Larsen (1926 - 2006))
Karen Marie Hyll (Rie Biersted)

Erigne Kathrine Klausen (1890 - 1954) g.m. Niels Chr. Christensen - de fik 10 børn - heraf
Villiam Christensen (1920 - 1992) g.m. Kirsten Jensen - de fik 4 børn heraf:
Birgit Maabjerg (f. Christensen) (1944 -)
Vivi Sahlholdt (f. Christensen) (1946 -)

Kort fra 1797

Dansk Folkemindesamling

Fra Dansk Folkemindesamling har jeg d. 4. august 1999 modtaget følgende:

Mette Kjær

Herred: Ulfborg Hind

Sogn: Nørre Omme

Optegnet august 1928 af: Mette Kjær

Boende i: Nørre Omme

Elev på Antvorskov Højskole

Sagn om overtro fra min Hjemegn.

Naar jeg skal fortælle om Sagn, bliver det ikke til meget, for jeg kender ikke noget videre til Sagn hjemmefra. Der er en stor Høj ikke langt fra mit Hjem, Højen kaldes "Fandens Slot". Sagnet fortæller, at der engang har boet en Mand, som kaldtes "Gule Fanden", fordi han altid gik i et par gule Læderbukser. Han boede i en Hule i Højen og var alle Kvinders Skræk, de turde knap være ene hjemme om Dagen og langt mindre om Natten, ingen turde gaa der forbi, naar det var mørkt. Saa fortælles der endvidere, at da han døde, blev han ikke begravet, men blev liggende i sin Hule, den skød sammen om ham, saa var han velforvaret. Jeg ved ikke, hvor lang Tid der gik, men nogle Hundrede Aar efter kom Folkene i Tanker om, at der sikkert maatte være et Gravkammer med mange Skatte i, saadan en stor Høj maatte da rumme en Mængde gode Ting, som det var rart at faa fat paa. De begyndte at grave endelig fandt de et Menneskelegeme, som var fuldstændig frisk paa hans Pande stod der gule Fanden. Det er derefter Højen har faaet, det grimme Navn.

Mette Kjær er Mette Kirstine Kjær født 10. august 1909 datter af Lars Kristian Kjær og Andersigne Kjær.

Mette Kjær er i øvrigt ældste søster til Kristian Kjær i Vangshøj (Sandbækvej 30), Kristian Kjær boede Bymarken 5 Grønbjerg. (1999)

Mozart Mortensen

Ulfborg Hind Herred

Sogn: Nørre Omme

Optegnet 8. december 1927 af Mozart Mortensen, Murer 20 Aar

Boende i Nørre Omme Sogn pr. Grønbjerg. Meddelerens Fødested: Nørre Omme Sogn For tiden elev på Galtrup Højskole 1927

Der ligger i Nr. Omme Sogn en meget høj Bakke, som bliver kaldt Fandens Slot der fortælles at der engang har boet en Mand som blev kaldt Gule Fanden. Det navn fik han fordi han altid gik i gule Læderbukser saaledes fortælles der ogsaa at han engang var bleven forelsket i en ung pige fra Holmegaard i Nørre Omme men hun var dengang forlovet med en anden ung Mand, og den Dag hun holdt Bryllup indfandt han sig i Gaarden og overfaldt der Brudgommen og vilde derefter bortføre Bruden, hvad han dog ikke fik lejlighed til. Man fortæller ogsaa, at en Tyr var kommen løs og løb efter Pigen, og da gule Fanden tilfældigt kom forbi, tog han en Tøjrekølle og slog Tyren i Jorden.

(Mozart Mortensen er søn af den legendariske Grønbjergspillemand Mortensen der er født d. 16. juni 1875 og begravet på Nr. Omme Kirkegård.)

C.A. Thyregod

Nogle kender måske C.A. Thyregods fortælling Gule Fanden.

Forfatteren C.A. Thyregod fik i 1891 udgivet bogen "Gamle Dage" hvori der er en fortælling som hedder "Gule Fanden".

Mange har i tidens løb troet at dette var historien bag navnet Fandens Slot.

Lad mig slå fast én gang for alle at C.A. Thyregods fortælling om "Gule Fanden" ikke har bund i virkeligheden. C.A. Thyregod er en god fortæller der har gjort sit forarbejde grundigt. Han har ogsaa hørt om

den "Gule Rakker" og har observeret navnet "Fandens Slot". Han har fundet stednavne og andre navne i området og benyttet dem til sine personer og naturligvis også benyttet gårdnavnene som værende autentiske.

Bogen "Gamle Dage" blev udgivet ca. 20 år efter at kort over Danmark var optegnet med stednavne.

C.A. Thyregods søn Oscar Thyregod samlede en del af faderens fortællinger i bogen "Fra Jydske Egne" (udgivet i 1942) hvori bl.a. "Gule Fanden" forekommer.

Vi kan endvidere læse i bibliografier over C.A. Thyregods fortællinger og noveller, at C.A. Thyregod indsamlede stof til sine mange fortællinger i 1860erne.

Sammenholder vi alle disse oplysninger kan vi danne os et mønster.

- Den "Gule Rakker" har sikkert turet rundt i 1780erne
- I 1799 kendte man navnet "Fandens Slot" - (Ny viden: I 1797 kendte man navnet og har indtegnet det på kortet over området.)
- Den Gule Rakkers efterkommere er født og holdt til her i Nr. Omme sogn
- Først 60 - 70 år senere i 1860erne begynder Thyregod at indsamle oplysninger til sin fortælling.

Natmandsfolk på vandring
Tegning af Chr. Dalsgaard 1856

Ud fra disse oplysninger er der jo meget stor sandsynlighed for at "Fandens Slot" er opkaldt efter den "Gule Rakker".

Der skal jo nok ikke mange år til før et sted har fået et blivende navn.

Så hvis den "Gule Rakker" har været i området omkring 1780, er der jo rigelig tid til at navnet har fæstnet sig i folks bevidsthed til 1797.

Tilknytningen til Grønbjerg

Ud fra opbevarede skoleprotokoller kan vi se, at Wilhelmine, et af Else Marie Abrahamsens fem børn, har gået i Nr. Omme Hovedskole og bl.a. fik det bedste vidnesbyrd i sin klasse.

I 1875 tjente Vilhelmine i Grønbjerggård, men til november 1875 flyttede hun til Hee. Herefter er der ikke på det tidspunkt opsporet mere.

Ligeledes forekommer Else Marie Abrahamsens navn som tidligere nævnt også i Nr. Omme, hvor hun var "indtinget" i Store Skråstrup. (indtinget = skaffe én ophold, kost og logi mod et nærmere aftalt vederlag)

Den videre "forskning"

I perioden 1999 til 2009 spekulerer jeg af og til på om ikke Wilhelmine kunne spores videre end til Hee.

Jeg mente ikke, at det kunne passe at man i disse slægtsforskningstider ikke kunne spore en persons aner.

Tiden går og Google opstår

I juli måned 2007 forsøgte jeg for sjov at "google" Wilhelmine Abrahamsen. Og tre klik, så dukkede navnet op.

Ringene sluttet

Det viste sig, at det var et af Wilhelmine Abrahamsens oldebørn, der interesserer sig for slægtsforskning, og hun havde udrettet trådene "for os". Ringen var sluttet, og vi blev glade for at kunne føre slægten frem til i dag, og Rie Biersted som oldebarnet

hedder, var glad for, at hun kunne få oplysning om sin oldemor, hvor hun havde boet (været "indtinget" - været i pleje/hjulpet til), og hvor hun havde gået i skole. Desuden var hun også glad for at høre, at hendes aner havde lagt navn til en knold i Nr. Omme sogn, og at der var en forfatter, C.A. Thyregod, der frit havde skrevet en fortælling som bygger på navnet "Gule Fanden".

Naturligvis kan vi ikke med sikkerhed sige at "Den Gule Rakker", som Johannes Hansens omtales i andre troværdige kilder, er den "Gule Fanden" der har huseret her på egnen. Al sandsynlighed taler derfor idet flere af efterkommerne jo er født her på egnen og at Wilhelmine har gået i skole her i Grønbjerg.

Men uanset, så er historien god, og kan give anledning til flere gode gys.

I 2010 kommer der så et "oldebarn" mere på banen. Wilhelmine Abrahamsen har jo minimum 12 børn.

Karen Marie Hyll (Rie Biersted) der kommer fra Helsingør besøgte os i 2009 og i sommeren 2010 havde vi så besøg af Inger Jensen-Gadgaard og hendes mand, der

kommer fra Vildbjerg. Se udredningen på de foregående sider.

I sommeren 2013 fik vi så besøg af søstrene Vivi Sahlholdt og Birgit Maabjerg, samt Vivis mand Eli, der også gerne ville besøge "Fandens Slot".

Og så blev forskningen udvidet til deres gren af slægten. (se udredningen side 5)

Mere om C.A. Thyregod

Om A.C. Thyregod skrives der bl.a. "Der er i de bedste af Thyregods fortællinger, en dyb fortrolighed med bondens tænke- og følemåde, men samtidig en overdreven hang til moraliseren, som skyldes det bevidst udtalte ønske om at skabe en digtning, der virker opdragende i kristelig og national retning".

Heraf kan vi jo se at han havde god indsigt i forholdene på landet og kan berette indgående om det, samtidig med at historierne "altid" ender lykkeligt - således også i historien om "Gule Fanden".

Kilderne

Alle mine oplysninger har jeg fra andet nedskrevet materiale og beror således på andres optegnelser.

Maleri fra "Fandens Slot"

Maleren Niels Bjerre har malet et billede fra "Fandens Slot" med udsigt ned over Nr. Omme Kirke. Maleriet hænger nu på Statens Museum for kunst

